

AUDITO ATASKAITA

UAB „ALYTAUS REGIONO ATLIEKŲ TVARKYMO CENTRAS“ VEIKLA

2013 m. rugpjūčio d. 23 AT-11

Alytus

Auditas atliktas, vykdant 2013-03-20 pavedimą Nr. KT6-4

Auditas pradėtas 2013-03-20

Auditas baigtas 2013-08-23

Auditą atliko Kontrolės ir audito tarnybos patarėjas

Laimutis Aliulis

Su audito ataskaita galima susipažinti Kontrolės ir audito tarnybos interneto puslapyje adresu www.ams.lt

TURINYS

Vartojamos sąvokos	2
Santrauka	3
Išvados	4
Rekomendacijos	5
Įžanga	5
Audito rezultatai	6
1. ARATC veikla organizuojant atliekų tvarkymą	6
2. ARATC atliekų tvarkymo kainų pagrindumas	8
3. Kaip Alytaus regione ir Alytaus miesto savivaldybėje užtikrinamas darnus vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą administravimas	13
Priedai	18

SĄVOKOS

Atliekos - bet kokios medžiagos ar daiktai, kurių atliekų turėtojas atsikrato, nori atsikratyti.

Atliekų turėtojas - atliekų gamintojas arba asmuo, turintis atliekų.

Atliekų tvarkymas - atliekų surinkimo, vežimo, naudojimo ir šalinimo veikla, taip pat atliekų tvarkymo veiklos priežiūra bei atliekų šalinimo vietų priežiūra po jų uždarymo.

Komunalinės atliekos - buityje susidaranti ir kitokios atliekos, kurios savo pobūdžiu ir sudėtimi yra panašios į buitines atliekas.

Antrinės žaliavos - tiesiogiai perdirbti tinkamos atliekos ir perdirbti tinkamos iš atliekų gautos medžiagos.

Vietinė rinkliava - tai savivaldybės tarybos sprendimu už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir jų tvarkymą nustatyta privaloma įmoka, galiojanti savivaldybės teritorijoje, kurią kiekvienas komunalinių atliekų turėtojas privalo sumokėti nustatyta tvarka.

Vietinės rinkliavos mokėtojai - atliekų turėtojai, visi fiziniai ir juridiniai asmenys, valdantys, naudojantys, disponuojantys nekilnojamuoju turtu (išskyrus žemės sklypus) savivaldybės teritorijoje.

SANTRAUKA

Įgyvendinant Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktus Alytaus apskrityje įsteigtas UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“ (toliau - ARATC). Įgyvendinant projektą ARATC įsteigta remiantis 7 savivaldybių tarybų 2002-02-18 jungtine veiklos sutartimi Nr. 5/44. Bendrovės veiklos sritis apima bendradarbiaujančių savivaldybių regioninį atliekų tvarkymą. Alytaus regioninės atliekų tvarkymo sistemos partneriai: Alytaus miesto savivaldybė, Alytaus rajono savivaldybė, Prienų rajono savivaldybė, Birštono savivaldybė, Druskininkų savivaldybė, Lazdijų rajono savivaldybė ir Varėnos rajono savivaldybė. Projektas apima komunalinių atliekų rinkimą ir transportavimą, atliekų tvarkymą ir šalinimą, įrenginių statybą, įrangos įsigijimą. Projektas susideda iš dviejų etapų: pirmame sukurta atliekų surinkimo sistema, bei pastatytas regioninis sąvartynas, 4 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės, 7 stambiųjų ir specifinių atliekų surinkimo aikštelės, nupirkta reikiama technika. 2013 m. laikotarpiu baigiama įrenginėti dar 1 žaliųjų atliekų kompostavimo ir 3 stambiųjų atliekų surinkimo aikštelės. Antrajame etape uždaryti senieji atliekų sąvartynai Alytaus regione. 2012 m. uždarytas senasis Takniškių sąvartynas. Pagal gamtosauginius reikalavimus uždarius sąvartyną užkertamas kelias aplinkos taršai.

2013 m. birželio 3 d. pradėtas eksploatuoti laikinas mechaninio apdorojimo įrenginys (rūšiavimo linija). 7 savivaldybių 2002-02-18 pasirašytoje jungtinės veiklos sutartyje Nr. 5/44 numatyti uždaviniai sukurti atliekų tvarkymo sistemą, apimančią atliekų surinkimą, vežimą, perdirbimą ir šalinimą yra pilnai įgyvendinti ir veikia visame regione. Įgyvendinti tikslai parodo ARATC veiklos rezultatyvumą, savivaldybių investuotos 1,6 mln. lėšos ir gauta Europinė parama užtikrina atliekų tvarkymo visuotinumą visame regione.

Alytaus regiono savivaldybėms pavedus ARATC sukurti ir plėtoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą, jis tapo vienu pagrindinių atliekų tvarkymo sistemos dalyviu visame regione.

Atliekant auditą vadovautasi nuostata, kad atliekų tvarkymo sistema regione turi būti darni, užtikrinanti ekologinius, ekonominius tikslus, atliekos turi būti tvarkomos pagal aplinkosauginius reikalavimus, o rinkliavos už atliekų tvarkymą turi būti pagrįstos atliekų tvarkymo sąnaudomis.

Pagrindinis atliekamo audito tikslas įvertinti ar užtikrinamas darnus atliekų

tvarkymo administravimas Alytaus regione ir Alytaus miesto savivaldybėje, atsakant į klausimus:

- ar ARATC atliekų tvarkymo kainos yra pagrįstos;
- ar Alytaus regione ir Alytaus miesto savivaldybėje užtikrinamas darnus vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą administravimas.

Audito objektas - ARATC. Audituojamas laikotarpis 2011 - 2012 m., atskiri klausimai paliečiami ir 2013 m.

Įvertinus atliekamo audito metu surinktus įrodymus ir pateiktus duomenis, pateikiame audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

1. ARATC pilnai įgyvendino 7 savivaldybių jungtinės veiklos sutartyje numatytus uždavinius - sukurti regioninę atliekų tvarkymo sistemą, apimančią atliekų surinkimą, vežimą, perdirbimą ir šalinimą visoje susitariančių savivaldybių administruojamoje teritorijoje. (6 psl.).

2. Nuo 2013 m. birželio 3 d. ARATC įgyvendintas mišrių komunalinių atliekų rūšiavimas prailgins atliekų sąvartyno naudojimo laikotarpį, užtikrins lėšų sutaupymą sekančio kaupo statybai. Tai leis įgyvendinti Alytaus regiono atliekų tvarkymo plane 2008 - 2017 metams numatytas užduoti užtikrinti, kad į sąvartynus būtų priimamos tik netinkamos naudoti ir inertinės atliekos. (6 psl.).

3. 2012 m. ARATC pradėjo trūkti lėšų susidarantiems kaštams už atliekų tvarkymą ir jų šalinimą padengti. Įmonė patyrė daugiau sąnaudų, negu surinko vietinių rinkliavų už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų. 2012 m. ARATC atliekų kaštams finansuoti Alytaus regione vietinėmis rinkliavomis nepadengta 550967 Lt išlaidų, t. t. Alytaus miesto savivaldybėje sumokėtomis rinkliavomis nepadengta 248664 Lt išlaidų. Dėl kylančių atliekų surinkimo ir atvežimo šalinti bei atliekų šalinimo kainų ARATC atliekų kaštai didės, o vietinės rinkliavos, jų neperžiūrint nesikeis. (14 psl.).

4. Didėjantis savivaldybių išsiskolinimas ARATC už rinkliava apmokestintų komunalinių atliekų tvarkymą, įrodo, kad savivaldybėms surenkamų rinkliavų nepakanka finansuoti atliekų tvarkymo sistemai. 2012-12-31 savivaldybės ARATC už atliekų tvarkymą skolingos 3,2 mln. Susidarius tokiai situacijai, ARATC sudėtinga laiku atsiskaityti su atliekų vežėjais ir projektų vykdytojais. (15 psl.).

REKOMENDACIJOS

1. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausiojo administracinio teismo 2013-01-22 nutartimi, 2013-03-26 pateiktomis STT rekomendacijomis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013-07-24 nutarimu Nr. 711 patvirtinta „Dėl rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ bei atsižvelgiant, kad ARATC 2012 m. trūko rinkliavų padengti atliekų tvarkymo kaštams Alytaus miesto savivaldybėje, ARATC direktoriui siūloma kreiptis į Alytaus miesto savivaldybės tarybą dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą, peržiūrėjimo.

2. Atsižvelgiant į STT pastebėtus galimus korupcijos požymius ARATC direktoriui tvirtinant sąvartyno vartų mokesčio tarifus, atliekų šalinimo (vartų mokesčio) apskaičiavimus siūloma tvirtinti ne ARATC direktoriui, bet ARATC valdybai.

3. ARATC administracijai siūloma peržiūrėti senas rinkliavų mokėtojų skolas, ir dėl jų nurašymo kreiptis į savivaldybių tarybas.

IŽANGA

ES įvardijami pagrindiniai atliekų tvarkymo prioritetai yra atliekų vengimas ir pakartotinis perdirbimas ar panaudojimas, tačiau Lietuvoje 2010 - 2012 m. apie 85 proc. susidariusių komunalinių atliekų buvo pašalinta sąvartynuose ir tik apie 15 proc. jų perdirbama arba panaudojama, taigi lig šiol pagrindinis atliekų sutvarkymo būdas yra jų šalinimas sąvartyne. Tokia situacija rodo, kad būtina imtis priemonių skatinti komunalinių atliekų rūšiavimą ir perdirbimą.

Steigiant ARATC buvo siekta užtikrinti atliekų tvarkymo užduočių vykdymą, organizuoti regioninę atliekų tvarkymo sistemos sukūrimą, efektyviai panaudoti ES paramą.

Atliekų tvarkymas - tai atliekų surinkimas, vežimas, naudojimas ir šalinimas, šių veiklų organizavimas, šalinimo vietų vėlesnė priežiūra.

Atliekant auditą vadovavomės nuostata, kad ARATC veikla turi būti darni - užtikrinanti ekologinius, ekonominius ir socialinius tikslus, atliekos turi būti tvarkomos atsižvelgiant į aplinkosauginius reikalavimus, užtikrinamas principas „teršėjas moka“, o įmokos už atliekų tvarkymą turi būti pagrįstos būtinomis atliekų tvarkymo sąnaudomis.

Pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą nustatyta, kad savivaldybės organizuoja komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ir užtikrina jų funkcionavimą. Alytaus regione ši funkcija savivaldybių pavesta ARATC.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus, audito procesas ir metodai aprašyti 1 priede.

Audito tikslas - atlikti ARATC veiklos auditą, kad pateikti tarybai išvadas apie kainų pagrįstumą, vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą administravimą savivaldybėje.

AUDITO REZULTATAI

1. ARATC veikla organizuojant atliekų tvarkymą

ARATC organizuodama atliekų tvarkymo sistemą Alytaus regione vadovaujamosi 2007 m. lapkričio 30 d. Alytaus regiono plėtros tarybos sprendimu patvirtintu *Alytaus regiono atliekų tvarkymo planu (2008 - 2017 m.)*, kuriame numatyta Alytaus regiono atliekų tvarkymo strategija. Trumpalaikėje (2008 - 2011 m.) ir ilgalaikėje (2012 - 2017 m.) programose numatytos techninės, ekonominės ir organizacinės priemonės, kurios užtikrintų Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane (Žin., 2002, Nr. 40-1499; 2007, Nr. 122-5003) nustatytų komunalinių atliekų tvarkymo užduočių įgyvendinimą. Pagal šių užduočių įgyvendinimą galima įvertinti Alytaus regiono atliekų tvarkymo sistemą.

Visame regione užtikrinta viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos visuotinumai, kokybė ir prieinamumas, uždaryti visi (22) aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimų neatitinkantys sąvartynai, įrengtos antrinių žaliavų surinkimo aikštelės, išskyrus sodų ir garažų savininkų bendrijos teritorijose, įrengtos 5 stambiujų bei kitų atliekų surinkimo aikštelės, įrengtos 2 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės, skatinamas individualus kompostavimas, 2013 metais statomos papildomos stambiujų gabaritų ir žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės, įgyvendinta regioninė biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotis. ARATC įgyvendino 7 savivaldybių tarybų 2002-02-18 jungtine veiklos sutartimi Nr. 5/44 nustatytus uždavinius - sukurti atliekų tvarkymo sistemą regione. Užtikrina atliekų tvarkymo visuotinumai visame regione parodo ARATC veiklos rezultatyvumą.

2013 m. birželio 3 d. ARATC pradėjo veikti laikinas mišrių komunalinių atliekų rūšiavimo įrenginys. Įvykdžius atviro viešojo pirkimo procedūras, 2013-02-25 pasirašyta sutartis su UAB „Ekobazė“. Metinė atliekų rūšiavimo apimtis yra 25000 t., tai sudarys galimybę išrūšiuoti iki 50 % sąvartyne šalinamų mišrių atliekų kiekio. Už biologiškai skaidžių atliekų išrūšiavimą ARATC mokės 49 Lt/t., kitų pakartotinam panaudojimui ir/ar perdirbimui tinkančių medžiagų ar energetinę vertę turinčių atliekų išrūšiavimas kainuos 71 Lt/t. UAB „Ekobazė“ už toną antrinių žaliavų mokės ARATC 25 Lt.

Atliekų rūšiavimo užtikrinimas 2013 m. ARATC sudarys galimybę prailginti atliekų sąvartyno naudojimo laikotarpį, užtikrins lėšų sutaupymą kitos atliekų šalinimo sekcijos statybai. Tai parodo, ARATC vykdomos veiklos ekonomiškumą ir efektyvumą. Iki atliekų rūšiavimo paslaugos įgyvendinimo ARATC mišrios komunalinės atliekos buvo šalinamos nerūšiuotos.

Informacija apie ARATC surenkamas komunalines atliekas pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė

Komunalinių atliekų apskaita pagal jų sutvarkymo būdus Alytaus regione t.

Metai		Komunalinių atliekų kiekiai t/metus		
		2010	2011	2012
1	Išrūšiuota ir perdirbta komunalinių atliekų	3528	4065	4549
2	Panaudota energijos gamybai	1000	1000	1000
3	Sukompostuota įrenginiuose	2000	1600	1700
4	Sukompostuota namų ūkiuose	7000	8000	9000
5	Pašalinta komunalinių atliekų sąvartyne	62267	61183	57855
	- tame skaičiuje gyventojų	47036	45454	45018
	- tame tarpe juridinių asmenų	15231	15729	12837
6	Viso komunalinių atliekų	75795	75848	74104

Nagrinėjant surenkamų atliekų kitimą pastebima, kad Alytaus regione komunalinių atliekų surinkimas mažėja, ženkliausiai mažėja iš juridinių asmenų surenkamos komunalinės atliekos. Taip pat mažėja ir šalinamų atliekų apimtys sąvartyne. 2012 m. sąvartyne pašalinta 57855 t. mišrių komunalinių atliekų, palyginus su 2010 m., šalinamų atliekų sumažėjo 4412 t.

Užtikrinant darnią atliekų tvarkymo sistemą labai svarbu rūšiuoti atliekas. Atliekų rūšiavimo užtikrinimui Alytaus regiono miestuose pastatyti atskiri atliekų rūšiavimo konteineriai (varpeliai), kurie nupirkti Aplinkos ministerijos lėšomis ir perduoti savivaldybėms. ARATC įgyvendindamas atliekų rūšiavimą 2012 m. iš Pakuočių programos lėšų iš UAB „Otto Baltija Waste Management Solutions“ įsigijo 28785 mėlynuosius konteinerius ir išdalino individualių namų atliekų turėtojams. Vykdam Alytaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo plėtros projektą iš UAB „ESE Baltija“ įsigyta 6000 vnt. kompostavimo konteinerių, kurie dalijami miestų ir gyvenviečių gyventojams.

Įgyvendinant antrinių žaliavų surinkimo užduotis Alytaus regione per 2012 metus atskirta, surinkta ir perdirbta 978,5 t. popieriaus, popieriaus ir kartono pakuotės - 1635,9 t., plastiko - 140,5, plastikinės pakuotės - 372,9, stiklo - 182,6 t., stiklo pakuotės - 411,6 t., medinės pakuotės - 118,2 t., metalo pakuotės - 1,7 t., kombinuotosios pakuotės - 0,8 t., mišrių pakuočių - 145,6 t. Informacija apie antrinių žaliavų surinkimą pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė

Surinkta ir perdirbta pakuočių, antrinių žaliavų Alytaus regione 2011 - 2012 m.

Savivaldybė	Pakuotės 2011 m. , t.	Procentais nuo bendro komunalinių atliekų kiekio 2011 m.	Pakuotės 2012 m. , t.	Procentais nuo bendro komunalinių atliekų kiekio 2012 m.	Pokytis +/- t.
Alytaus miesto	2459,57	13,74 %	2337,09	13,17 %	- 122,48
Alytaus rajono	155,32	1,80 %	180,72	2,29 %	+25,4
Druskininku	210,79	2,15 %	485,71	5,97 %	+274,92
Lazdijų rajono	71,13	1,01 %	188,78	2,65 %	+117,65
Varėnos rajono	311,37	3,92 %	442,61	5,67 %	+131,24
Prienų rajono	215,81	2,58 %	305,17	3,98 %	+89,36
Birštono	39,19	2,64 %	48,19	3,24 %	+9
Viso:	3463,18	5,66 %	3988,28	6,89 %	+525,1

Šaltinis: UAB ARATC ir atliekų tvarkytojų duomenys 2012 m.

Daugiausiai pakuočių 2011 ir 2012 m. surinkta Alytaus mieste - 13,17 % nuo bendro mišrių komunalinių atliekų kiekio savivaldybėje. Bet palyginus su 2011 m. duomenimis, Alytaus miesto savivaldybėje pakuočių surinkta 122,5 t mažiau. Druskininkų savivaldybėje surenkama tik 5,97 % nuo bendro mišrių komunalinių atliekų kiekio, bet palyginus su 2011 m. duomenimis pakuočių Druskininkų savivaldybėje 2012 metais surinkta 274,9 t daugiau nei 2011 metais.

Bendrai visame Alytaus regione pakuočių, 2012 m. surinkta 6,89 % nuo bendro mišrių komunalinių atliekų kiekio regione. Palyginus su 2011 m. pakuočių regione buvo surinkta 525,1 t. daugiau. Alytaus miesto savivaldybėje 2012 m. popieriaus (t. t. pakuotės) surinkta 1655,3 t., plastiko (t. t. pakuotės) - 302,5 t.

ARATC 2012 m. įgyvendino Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatytas biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotis. 2012 m. Alytaus regioniniame sąvartyne pašalinta 16229 t. biologiškai skaidžių atliekų. Tačiau ARATC žaliųjų atliekų aikštelėje ruošiamas kompostas, kurio pagaminta dideli kiekiai, tačiau realizuota tik 421 m³ už 15657 Lt, panaši situacija yra ir 2013 m. Nors pagaminto komposto kokybė gera ir nedidelė realizavimo kaina (1 m³ kaina 40 Lt), tačiau kompostas nėra perkamas.

2. ARATC atliekų tvarkymo kainų pagrindimas

Pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas savivaldybės yra atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimą, antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo organizavimą, sąvartynų įrengimą ir eksploatavimą, be to jos turi teisę nustatyti vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą, kitų įmokų už komunalinių atliekų tvarkymo dydžius (tarifus).

Alytaus regiono savivaldybės 2002-02-18 pasirašytoje Jungtinės veiklos sutarties Nr. 5/44 15 p. įsipareigojo nustatyti vienodus regione, ekonomiškai pagrįstus užmokesčio už sutvarkytą atliekų kiekio vienetą tarifus (rinkliavas), kad surenkamos lėšos padengtų visas atliekų tvarkymo

sistemos sąnaudas. Sutarties nuostatas įvykdė visos savivaldybės, patvirtindamos vietines rinkliavas už 1 m² gyvenamo ploto arba administraciniams ir kitos paskirties pastatams už 1 m² ploto.

Teikiant paraišką ES savivaldybės išipareigojo finansuoti atliekų tvarkymo sistemą įvedant rinkliavas už atliekų tvarkymą ir taip užtikrinti principą „teršėjas moka“ įgyvendinimą. Tokia apmokėjimo sistema yra;

- prievolinė ir niekas negali jos išvengti;
- yra solidari ir socialiai orientuota;
- užtikrina, kad visos susidaranti atliekos patektų į atliekų tvarkymo įrenginius;
- užtikrina „teršėjas moka“ principo įgyvendinimą, kad įmokos padengtų visas atliekų tvarkymo išlaidas;
- užtikrina sistemos plėtrą bei ES paramos įsisavinimą.

Alytaus miesto savivaldybė ir UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras pasirašė komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo sutartį (2007-10-25 Nr.169/ SR - 1445), kuria ARATC įpareigojo organizuoti ir eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą, apimančią;

- komunalinių atliekų surinkimą iš fizinių ir juridinių asmenų visoje savivaldybės teritorijoje bei atliekų turėtojų aprūpinimą reikiamo - jų poreikius tenkinančio dydžio konteineriais;
- atliekų šalinimą regioniniame sąvartyne;
- vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų tvarkymą administravimą;

Pagal 2008 metų lapkričio 27 dienos tarybos sprendimą T-214 „Dėl Alytaus miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatų tvirtinimo, už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą, vietinė rinkliava įvedama nuo 2009 metų liepos 1 dienos.

Šiuo metu Alytaus miesto savivaldybė nustačius **0,17 Lt/m²/mėn.** dydžio rinkliavą gyventojams.

Vykdamas Jungtinės veiklos sutarties sąlygas visų 7 savivaldybių tarybos vietinės rinkliavos dydžius patvirtino apmokestinat gyvenamą arba administracinių ir kitų patalpų plotą. STT nuomone toks teisinis reglamentavimas, kada apmokestinamas plotas, neskatina gyventojų elgtis taip, kad sumažėtų atliekų, neskatina atliekų rūšiavimo. STT siūlė atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausiojo administracinio teismo 2013-01-22 nutartį sudaryti sąlygas gyventojams už komunalinių atliekų tvarkymą mokėti pagal nustatytą komunalinių atliekų kiekį.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013-07-24 nutarimu Nr. 711 patvirtinta „Dėl rinkliavos ar kitos įmokos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą dydžio nustatymo metodikos patvirtinimo“ 22 p. nustatyta, kad nustatant rinkliavos dydį taikoma dvinarė rinkliava susidedanti iš pastoviosios ir kintamos dalių. Pastoviąją dalį galima nustatyti nuo nekilnojamo turto paskirties ir ploto, gyventojų skaičiaus, konteinerių skaičiaus. Kintamoji

rinkliavos dalis nustatoma tokia, kad padengtų kintamąsias su komunalinių atliekų tvarkymu susijusias sąnaudas.

Peržiūrėjus informaciją kitose savivaldybėse pastebėta, kad daugumoje savivaldybėse nustatytos rinkliavos nebuvo siejamos su faktiniu atliekų kiekiu. Marijampolės ir Vilkaviškio savivaldybės nustačiusios vietinę rinkliavą ne tik už plotą, bet suteikia atliekų turėtojui mokėjimą pasirinkti už atliekų kiekį (toną arba m³).

Alytaus miesto savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą administravimo sutartis Nr.166/SR-738 pasirašyta 2009 birželio 22 d., kurioje vietinės rinkliavos administratorius - Savivaldybės tarybos sprendimu paskirtas subjektas ar juridinis asmuo, kuriam Savivaldybės tarybos sprendimu pavestas vietinės rinkliavos administravimas - ARATC.

Atliekų vežėją, vadovaujantis Viešųjų pirkimo įstatymu parinko ARATC direktoriaus įsakymu sudaryta komisija, kurios nariais buvo deleguoti trys Alytaus miesto savivaldybės darbuotojai. Konkursą laimėjo UAB Dzūtra ir su šia įmone pasirašyta trišalė (Alytaus miesto savivaldybė, paslaugos tiekėjas ir UAB ARATC) paslaugos teikimo sutartis.

Sutartis buvo pasirašyta 2009 metų rugpjūčio 6 dieną, sutarties Nr. 218/SR - 1002, kuri įsigaliojo nuo 2009-09-01. Šiuo metu atliekų surinkimo ir transportavimo paslaugas atlieka UAB „Ekonovus“ (reorganizavus UAB „Dzūtra“). Kitose savivaldybėse atliekų surinkimo ir transportavimo šalinti paslaugas pagal su ARATC pasirašytas sutartis atlieka UAB „Komunalinių įmonių kombinatas“, Alytaus rajono ir Druskininkų savivaldybės savarankiškai organizuoja atliekų surinkimo ir transportavimo šalinti paslaugas, t. y. atsiskaito tiesiogiai su vežėjais už atliktas paslaugas.

Atliekų surinkimo ir transportavimo šalinti kainos pateikiamos 3 lentelėje

3 lentelė

Atliekų surinkimo ir transportavimo t. kainos Alytaus regiono savivaldybėse

Savivaldybės	2010 m. Lt/t.	2011 m. Lt/t.	2012 m. Lt/t.	2013 m. Lt/t.
Alytaus miesto	78,03	80,37	81,42	84,76
Alytaus rajono	156,09	160,77	162,86	169,54
Druskininkų	180,90	186,33	187,87	193,40
Lazdijų rajono	192,0	197,76	200,33	208,54
Varėnos rajono	177,94	183,28	185,66	193,28
Birštono	185,0	193,03	195,54	203,55
Prienų rajono	185,0	193,03	195,54	203,55
Vidutinė kaina	147,05	155,53	158,65	161,32

Atliekų surinkimo ir atvežimo šalinti tonos kainos savivaldybėse didėja dėl šių kainų indeksavimo pasikeitus vartojimo kainų indeksams. Atliekų tvarkymo išlaidose atliekų surinkimo ir atvežimo šalinti kaštai sudaro didžiausią dalį. 2011 metais atliekų surinkimo ir transportavimo išlaidos sudarė 69,3 % nuo visų kaštų sumos, 2012 m. atitinkami - 62 %. 2012 m. kaštai žymiai padidėjo dėl naujos sąvartyno sekcijos statybos, kurios statyba finansuota iš ARATC lėšų, panaudojant paskolą, taip pat padidėjo senojo sąvartyno uždarymo kaštai ir priežiūra. ARATC atliekų tvarkymo kaštai pateikiami 4 lentelėje

4 lentelė

ARATC kaštų pasiskirstymas ir struktūra 2011 - 2012 m. laikotarpiu

Kaštų pavadinimas	Suma, Lt (su PVM)		% nuo visų kaštų struktūros
	2011 m.	2012 m.	
Atliekų surinkimas ir transportavimas	9.261.254	9.465.687	62
Atliekų šalinimas	1.170.439	1.520.537	10
Didelių gabaritų atliekų surinkimo ir kompostavimo aikštelių eksploatavimas	565.460	582.494	3,8
Sąvartynų uždarymas ir priežiūra	464.252	1.335.464	8,7
ES finansuojamų projektų įgyvendinimas	244.572	350.183	2,3
Rinkliavos administravimas	1.014.136	1.195.568	7,8
Bendrosios ir sistemos administravimo sąnaudos	638.967	824.284	5,4
Viso	13.359.080	15.274.217	100

Didelę įtaką atliekų kaštams turi ir ARATC darbuotojams priskaičiuojamas darbo užmokestis. Informacija apie darbo užmokestį pateikiama 5 lentelėje.

5 lentelė

ARATC darbuotojų darbo užmokestis 2008 - 2012 metais

Metai	2008	2009	2010	2011	2012
Vidutinis sąrašinis darbuotojų sk.	34,2	40	40,3	42	43,73
Darbo užmokestis, Lt	809245	982147	1053994	1149689	1237745
Vidutinis darbo užmokestis, Lt	1971	2046	2179	2281	2357

ARATC darbo užmokestis darbuotojams nustatomas remiantis vidutiniais statistiniais duomenimis. Vidutinis darbo užmokestis 2012 m. buvo 2357 Lt, palyginus su 2011 m. darbo užmokestis padidėjo 3,3 %. Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius taip pat pakito nežymiai. 2012 m. darbo užmokestis bendrose sąnaudose sudarė 8,1 %. Vidutinis administracijos darbuotojų

atlyginimas buvo 3250 Lt/mėn., atliekų aikštelių darbuotojų - 1700 Lt/mėn., sąvartyno darbuotojų - 2000 Lt/ mėn.

Remiantis ARATC valdybos patvirtinta „Alytaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos sąnaudų, vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų tvarkymą skaičiavimo ir solidaraus kaštų išlyginimo (per sąvartyno tarifą) metodika. Solidaraus kaštų padengimo principas yra numatytas Alytaus regiono savivaldybių 2002-02-18 pasirašytoje Jungtinės veiklos sutartyje Nr. 5/44. Kiekvieniems metams ARATC direktorius parengia ir pateikia valdybai atliekų tvarkymo kaštų išlyginimo solidarumo principu vienai atliekų tonai paskaičiavimus. Sąvartyno vartų mokestis išlyginus kainas pateikiamas 6 lentelėje.

6 lentelė

Atliekų tvarkymo kaštų išlyginimas solidarumo principu vienai atliekų tonai (vartų mokestis) 2010 - 2013 m.

Savivaldybės	2010 m. Lt/t.	2011 m. Lt/t.	2012 m. Lt/t.	2013 m. Lt/t.
Alytaus miesto	111,60	131,85	168,40	196,59
Alytaus rajono	67,52	64,21	85,96	111,75
Druskininkų	43,67	40,23	67,43	87,89
Lazdijų rajono	29,21	25,20	53,79	72,75
Varėnos rajono	35,80	31,13	56,54	88,01
Birštono	45,15	42,75	73,83	77,74
Prienų rajono	46,73	36,35	60,55	77,74
Vidutinė kaina	65,73	65,86	94,94	119,97

Sąvartyno vartų mokestis kiekvienais metais didėja, 2013 m. palyginus su 2012 m., vartų mokestis padidėjo 26,3 %.

Vidutinės Alytaus regiono savivaldybių vienos tonos atliekų surinkimo, transportavimo ir šalinimo kainos pateikiamos 7 lentelėje.

7 lentelė

Alytaus regiono savivaldybių vidutinės atliekų surinkimo, transportavimo ir šalinimo tonos kainos 2010 - 2013 m.

Savivaldybės	2010 m. Lt/t.	2011 m. Lt/t.	2012 m. Lt/t.	2013 m. Lt/t.
Alytaus miesto	189,63	212,22	249,52	281,29
Alytaus rajono	223,61	224,98	248,83	281,29
Druskininkų	224,57	226,55	254,53	281,29

Alytaus m.	3769358	4489402	19,1	4335273	4240738	-2,2	565915	-248664
Alytaus r.	1914155	2105673	10,0	2054301	2099298	2,2	140146	-6375
Druskininkų	2210257	2405687	9,3	2387548	2457495	2,9	177291	51808
Lazdijų r.	1552456	1880801	21,1	1659528	1696447	2,2	107072	-184354
Varėnos r.	1677513	1959064	16,8	1655820	1716643	3,7	-21693	-242421
Birštono	345242	412251	19,4	351329	374962	6,7	6087	-37289
Prienuų r.	1890099	2021339	6,9	1963213	2137667	8,9	73114	116328
Viso	13359080	15274217	14,3	14407012	14723250	2,2	1047932	-550967

2012 m. ARATC pradėjo trūkti lėšų susidarantiems kaštams už atliekų tvarkymą ir jų šalinimą padengti. Įmonė patyrė daugiau sąnaudų, negu surinko vietinių rinkliavų už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų. Dėl kylančių atliekų surinkimo ir atvežimo šalinti bei atliekų šalinimo kainų ARATC atliekų kaštų nepadengia surenkamos vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą. 2012 m. ARATC atliekų kaštams finansuoti Alytaus regione vietinėmis rinkliavomis nepadengta 550967 Lt išlaidų, t. t. Alytaus miesto savivaldybėje sumokėtomis rinkliavomis nepadengta 248664 Lt išlaidų. 2012 m. daugiau patirta išlaidų, negu surinkta rinkliavų Alytaus miesto, Alytaus rajono, Lazdijų rajono, Varėnos rajono ir Birštono savivaldybėse.

Alytaus regione 2012 metais vietinės rinkliavos mokėtojams priskaičiuota 15.116.475,8 Lt vietinės rinkliavos mokesčio, sumokėta 14.723.250,4 Lt, t. y. 97,4 proc. priskaičiuotos sumos, palyginus Alytaus regione 2011 metais Vietinės rinkliavos mokėtojams priskaičiuota vietinės rinkliavos 14.773.305,23 Lt., sumokėta - 14.407.012,37 Lt., t. y. 97,52 % priskaičiuotos sumos.

Analizuojant vietinės rinkliavos surinkimo dinamiką nuo 2008-01-01 iki 2012-12-31, bendra visų Alytaus regiono atliekų turėtojų skola yra 4.092.202.09 Lt. Ją sudaro fizinių asmenų skola 2.951.899,11 Lt., ir juridinių asmenų skola 1.140.302,98 Lt. Kadangi atliekų turėtojai yra daug skolingi, ARATC vadovybei pasiūlyta inventorizuoti rinkliavų įsiskolinimus ir dėl beviltiškų įsiskolinimų (bankrutavusių ir likviduotų mokesčių mokėtojų) įsiskolinimų nurašymo kreiptis į savivaldybių tarybas.

Nagrinėjant ARATC debitorinius įsiskolinimus pastebėta, kad didėja savivaldybių debitorinis įsiskolinimas už vietine rinkliava apmokestintų komunalinių atliekų tvarkymą. Savivaldybių įsiskolinimai už mišrių komunalinių atliekų tvarkymą pateikiamas 10 lentelėje.

10 lentelė

Regiono savivaldybių įsiskolinimas už atliekų tvarkymą 2010 - 2012 m.

Savivaldybė	2010.12.31	2011.12.31	2012.12.31
Alytaus miesto	236.671	715.043	1.141.489

Alytaus rajono	126.342	134.380	45.507
Druskininkų	21.791	31.418	157.728
Lazdijų rajono	64.718	108.466	178.292
Varėnos rajono	466.034	534.502	689.698
Birštono	61.104	22.900	52.240
Prienuų rajono	724.413	814.513	935.851
Viso	1.701.073	2.361.222	3.200.805

Pastebėta, kad savivaldybių įsiskolinimai už vietine rinkliava apmokestintų komunalinių atliekų tvarkymą kas metai didėja. 2012 m. palyginus su 2011 m. laikotarpiu, įsiskolinimai padidėjo 839,6 tūkst. Lt (35,6 %), o per 2011 - 2012 metus padidėjo 1,5 mln. litų arba beveik dvigubai.

Didėjantis savivaldybių įsiskolinimas ARATC už rinkliava apmokestintų komunalinių atliekų tvarkymą, įrodo, kad savivaldybėms surenkamų rinkliavų nepakanka finansuoti atliekų tvarkymo sistemai. 2012-12-31 savivaldybės ARATC už atliekų tvarkymą skolingos 3,2 mln. Esant tokiai situacijai ARATC sudėtinga laiku atsiskaityti su atliekų vežėjais ir projektų vykdytojais.

Rinkliavų surinkimo apimtims įtakos turi rinkliavų mokėtojų skaičius. Siekiant išplėsti rinkliavų mokėtojų skaičių, tikslinga peržiūrėti jau keletą metų išduotus statybos leidimus ir atlikti patikras vietoje, įsitikinant ar objektai faktiškai nėra naudojami. Vietinės rinkliavos mokėtojų skaičius pateikiamas 11 lentelėje.

11 lentelė

Informacija apie vietinės rinkliavos mokėtojus Alytaus regiono savivaldybėse

Savivaldybė	Mokėtojų skaičius	
	Gyventojai	Juridiniai asmenys
Alytaus m. sav.	28004	1047
Alytaus r. sav.	19502	382
Prienuų r. sav.	15743	471
Birštono sav.	2119	83
Druskininkų sav.	10565	444
Lazdijų r. sav.	11157	323
Varėnos r. sav.	16196	448
Viso	103286	3198
Iš viso	106484	

Siekiant įvertinti kaip priskaičiuotos rinkliavos pasiskirsto pagal rinkliavų mokesčių mokėtojus palyginta kiek tenka priskaičiuotų rinkliavų atskirai vietinės rinkliavos mokėtojams gyventojams ir juridiniams asmenims. Informacija pateikiama 12 lentelėje.

12 lentelė

Priskaičiuotų rinkliavų dalis tenkanti gyventojams ir juridiniams asmenims 2012 m.

Savivaldybės	2012 m.	2012 m.	Rinkliavų	Rinkliavų	Tenka	Tenka
--------------	---------	---------	-----------	-----------	-------	-------

	priskaičiuota rinkliavų gyventojams Lt	priskaičiuota rinkliavų juridiniams asmenims Lt	mokėtojų gyventojų skaičius	mokėtojų juridinių asmenų skaičius	rinkliavų vienam mokėtojui gyventojui, Lt	rinkliavų vienam juridiniam asmeniui, Lt
Alytaus m.	2996084	1403541	28004	1047	106,9	1340,5
Alytaus r.	1844667	208515	19502	382	94,6	545,9
Birštono	225743	114908	2119	83	106,5	1384,4
Druskininkų	1299108	1269737	10565	444	123,0	2859,8
Lazdijų r.	1416455	297080	11157	323	126,9	919,8
Prienų r.	1793149	470690	15743	471	113,9	999,3
Varėnos r.	1480648	296144	16196	448	91,4	661,0
Viso	11055856	4060619	103286	3198	107,0	1269,7

Atlikus analizę, nustatyta, kad vienam rinkliavų mokėtojui gyventojui vidutiniškai tenka 107 Lt priskaičiuotų rinkliavų, o vienam juridiniam asmeniui tenka 1269 Lt priskaičiuotų rinkliavų. Tai rodo, kad didžiausia rinkliavų apmokestinimo dalis tenka juridiniams asmenims. Vertinant skirtingus vietinės rinkliavos nustatymo būdus įvairiose savivaldybėse, darytina išvada, kad Alytaus regiono gyventojams palankiausia ir užtikrinanti socialinį teisingumą rinkliava, apskaičiuota už gyvenamą plotą.

Administruojant vietines rinkliavas savivaldybių tarybos yra įteisinę rinkliavų lengvatas socialiai remtiniams gyventojams, taip pat gyventojams kurie laikinai negyvena būstuose. Vietinės rinkliavos lengvatas nustato kiekvieno rajono savivaldybės taryba, todėl bendros atleidimo nuo įmokų tvarkos Alytaus regione nėra. Tačiau analizuojant vietinės rinkliavos lengvatų taikymą matyti, kad 2012 m. atlikta korekcijų bei pritaikyta lengvatų už 1399756 Lt, kai tuo tarpu 2011 m. - už 2315396 Lt. Pagrindinės savivaldybių lengvatos - įmoka mažinama gaunantiems mažas pajamas asmenims, ne visus metus naudojamų pastatų savininkams, rinkliavos dydis koreguojasi pasikeitus pastatų naudojimo paskirčiai ar sustojus gamybai. Lengvatų sistema veikia gana efektyviai ir padeda išspęsti individualius rinkliavos taikymo aspektus. Suteiktos vietinės rinkliavos lengvatos pateikiamos 13 lentelėje.

13 lentelė

Vietinės rinkliavos lengvatos ir korekcijos 2012 m.

Savivaldybė	Fiziniam asmeniui pritaikytos lengvatos Lt.	Juridiniams asmenims pritaikytos lengvatos Lt.	FA + JA pritaikytos lengvatos Lt.
Alytaus m. sav.	62.093,72	9.165,46	71.259,18
Alytaus r. sav.	216.529,76	6.313,93	222.843,69
Birštono sav.	77.344,77	136.611,98	213.956,75
Druskininkų sav.	42.428,61	209.350,61	251.779,22
Lazdijų r. sav.	120.124,26	121.700,87	241.825,13
Prienų r. sav.	206.787,01	88.596,62	295.383,63
Varėnos r. sav.	32.222,96	70.505,43	102.728,39
Viso	757.531,09	642.244,90	1.399.775,99

Didelės lengvatų sumos pritaikytos Prienų ir Birštono savivaldybių juridiniams asmenims, todėl STT siūlė minėtų savivaldybių kontrolieriams peržiūrėti lengvatų suteikimo pagrįstumą.

Auditas atliktas vykdant 2013-03-20 pavedimą Nr. KT6-4

Auditą atliko Kontrolės ir audito tarnybos patarėjas

Laimutis Aliulis

PRIEDAI

ARATC veiklos audito 1 priedas

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai, informacijos šaltiniai ir procedūros

Metodai	Tikslai
<p>Teisės aktų analizė:</p> <p>Nagrinėjome Lietuvos Respublikos teisės aktus, Atliekų tvarkymo įstatymą, Rinkliavų įstatymą, Jungtinės veiklos sutartį, Regioninius atliekų tvarkymo planus, Vyriausybės 2013-07-24 nutarimo Nr. 711 patvirtintos metodikos nuostatas. Pateiktas klausimynas ARATC darbuotojams dėl įmonės veiklos.</p>	<p>Susipažinta kaip reglamentuojama ARATC veikla, kaip vykdomos atliekų tvarkymas Alytaus regione. Nagrinėta kaip vykdomi atliekų tvarkymo planai. Susipažinta su kitų regioninių atliekų tvarkymo centrų viešai skelbiame informacija.</p>
<p>Informacijos analizė:</p> <p>Peržiūrėta ARATC 2011- 2012 m finansinės atskaitomybės, nepriklausomo audito išvados, metinės veiklos ataskaitos.</p> <p>Nagrinėjome kainų skaičiavimo metodiką, sutartis, viešuosius pirkimus, ARATC pateiktą informaciją.</p>	<p>Palyginta, kaip kito atliekų tvarkymo kaštai, t. y. atliekų surinkimas ir transportavimas, atliekų šalinimas sąvartyne (vartų mokestis). Nagrinėta su kokiomis problemomis susiduria ARATC organizuojamas atliekų tvarkymą Alytaus regione.</p>
<p>Apsilankymas atliekų tvarkymo vietose</p>	<p>Susipažinta su atliekų šalinimo sistema sąvartyne, apžiūrėta komunalinių atliekų rūšiavimo linija kompostavimo aikštelė Takniškių sąvartyne, susipažinta su stambiųjų gabaritų aikštelėse vykdoma atliekų surinkimo sistema.</p>
<p>Apsilankyta ir kalbėta su UAB „Ekonomus“ padalinio vadovu. Bendrauta su ARATC direktoriumi ir atsakingais ARATC darbuotojais, Alytaus miesto savivaldybės Aplinkos apsaugos skyriaus vedėja, Komunalinio ūkio skyriaus darbuotojais, atliekų tvarkymo klausimais kalbėta su savivaldybės tarybos nariais. Bendrauta su ARATC valdybos nariais.</p>	<p>Susipažinta su antrinių žaliavų surinkimo sistema Alytaus mieste, antrinių atliekų rūšiavimu. Kalbėta apie išskylančias atliekų tvarkymo problemas Alytaus miesto savivaldybėje. Peržiūrėta kokia informacija yra gaunami iš ARATC apie suteiktas paslaugas, surinktas rinkliavas.</p>

ARATC veiklos audito 2 priedas

ARATC rekomendacijų įgyvendinimo planas

Eil. Nr.	Rekomendacija	Kam pateikiama rekomendacija	Įgyvendinimo data
----------	---------------	------------------------------	-------------------

1.	Trūkstant rinkliavų, reikalingų padengti atliekų tvarkymo kaštams, ARATC direktoriui siūloma kreiptis į Alytaus miesto savivaldybės tarybą dėl vietinės rinkliavas už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą, peržiūrėjimo.	ARATC direktoriui	2013 m. IV ketvirtį
2.	Atsižvelgiant į STT pastebėtus galimus korupcijos požymius ARATC direktoriui tvirtinant sąvartyno vartų mokesčio tarifus, atliekų šalinimo (vartų mokesčio) apskaičiavimus siūloma tvirtinti ne ARATC direktoriui, bet ARATC valdybai.	ARATC valdybai ir ARATC direktoriui	2013 m. IV ketvirtį
3.	ARATC administracijai siūloma peržiūrėti senas rinkliavų mokėtojų skolas, ir dėl jų nurašymo kreiptis į savivaldybių tarybas.	ARATC direktoriui	2013 m. IV ketvirtį

